

Mehmet Kaplan"dır (s. 267-274). Kaplan'ın Türk edebiyatında ikinci, "Yeni Türk Edebiyatı" sahasında ise ilk doktora sahibi olması, daha sonra bu alanda yapılan çalışmalara öncülük etmesi; edebî eser, edebî metin ve şahsiyetlere bakış açısında yeni bir metot getirmesi gibi vasıfları üzerinde durulur. Kaplan'ın 'Halk Edebiyatı'nın üniversitelerde ders olarak okutulmaya başlamasındaki öncü rolü ve bu alanda ilk çalışmaları yaptırması da diğer özellikleriyle beraber bir disiplin kurucusu sıfatıyla anılmasını gerektirecek hususiyetlerdendir. Bunun yanında Kaplan'ın derslerine her zaman hazırlıklı gelmesi, akademik çalışma yaptırdığı talebelerinin sadece eğitimleriyle de-

ğil, bütün meseleleriyle bir 'baba' şefkatiyle ilgilenmesi, hayatı boyunca en çok doktora tezi yaptıran hocaların başında gelmesi (beşi Halk Edebiyatı olmak üzere on sekiz doktora tezi) gibi özellikleri talebesi Orhan Okay tarafından dile getirilir.

Sonuç olarak Orhan Okay'ın edebiyat ve edebiyat tarihi alanındaki birikiminin en önemli ürünlerini bir araya getiren *Edebiyat ve Edebî Eser Üzerine*, edebiyat tarihi, klasik ve modern Türk şiiri, roman, hatıra gibi farklı alanlarda zevkle okunacak bir edebî eser olmanın yanında özellikle araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Ahmet Koçak*

Yusuf Ziya Ortaç Hakkında Yeni Bir Çalışma**

Kitabevi Yayınları, Türk kültür ve edebiyatında önemli yer sahibi isimler hakkındaki "monografi dizisi"ne devam ediyor. Ali Budak'ın *Münif Paşa'sı*, Nuri Sağlam'ın *Ruşen Eşref'i* ve Birol Emil'in *Mizanacı Murad'ından* sonra Selçuk Çıkla'nın *Yusuf Ziya'sı* da bu türdeki önemli bir çalışma olarak yayımlandı. Türk kültür ve edebiyatının bütün yönleriyle ortaya çıkarılabilmesi ve ayrıntılı bir tarihinin yazılabilmesi için şüphesiz ki eserler kadar onları ortaya koyan sanatçı ve düşünürlerin de -tüm yönleriyle- aydın-

latılmaları gerekiyor. Sözüünü ettiğimiz dizinin bu yöndeki çalışmalara katkısı, üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır.

Hakkında çalışma yapılan bir isim, daha sonra herhangi bir çalışmaya konu olmaması, o konunun kapandığına dair oluşan izlenim, şüphesiz ki sağlıklı bir yaklaşım değildir. Daha önce tespit edilmiş bilimsel gerçeklerin ötesine geçerek yeni bilgiler ve belgeler ışığında yapılacak yeni çalışmaların faydalı olduğu daha önceleri de görülmüştür. Yusuf Ziya hakkında daha önce ya-

* Dr., Kocaeli Üniversitesi, Türk Dili Bölümü.

** Selçuk Çıkla, *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2010, 325 s.

pılmış bir çalışma olduğu hâlde,* yeni ve ayrıntılı bir çalışma yapan Selçuk Çıkla, tanıtacağımız kitabıyla bir dönemin önde gelen kalemlerinden birisini hemen bütün yönleriyle okuyuca tanıtmuş oldu.

Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç isimli kitap, altı ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar, 1. Hayatının Ana Çizgileriyle Yusuf Ziya Ortaç, 2. Mizacına ve Karakterine Dair Bazı Tespitler, 3. Yusuf Ziya'nın Müstearları, 4. Yazdığı ve Çıkarttığı Dergilerle Gazeteler, 5. Yusuf Ziya Ortaç'ın Eserleri, 6. Şairliği ve Yazarlığı şeklinde sıralanmaktadır. İkincisi dışındaki tüm ana bölümler birçok alt başlıkla zenginleştirilmiştir.

Kitabın ilk bölümünde Yusuf Ziya'nın hayatını anlatan Selçuk Çıkla, oldukça ayrıntılı bilgilere yer verir. Yusuf Ziya'nın doğumundan, evliliğinden, Anadolu'ya geçiş macerasından ve milletvekilliği döneminden bahsedilen bu bölümde, ayrıca onun *Göç* isimli otobiyografik romanından da yararlanır ve bunun için ayrıca bir başlık açılır. Yusuf Ziya'nın kendi romanında vermiş olduğu bilgilerin de katkısıyla oldukça zengin bir bölüm oluşur. Kitabın ikinci ana bölümü, diğerlerine göre daha dar kapsamlı olsa da Yusuf Ziya'nın kişisel özellikleri hakkında ilginç değerlendirmelere burada yer verilmesi nedeniyle önemlidir. Yusuf Ziya'nın nasıl bir insan olduğu, çeşitli tanıklıklarla burada ortaya konulur. Bu bölümde özellikle üzerinde durulan Yusuf Ziya'nın kimi zaafıdır. Bu zaaf, şüphesiz ki sanatçının ve eserinin daha iyi anlaşılabilmesi için

üzerinde durulması gereken ayrıntılardır. Yazar, daha çok Yusuf Ziya'nın bazı görüşlerindeki tutarsızlıkları belirtir. Örneğin ilk zamanlarda Türkçü/Turancı kimi görüşlere destek veren şairin, zaman içinde siyasi konjonktürün değişmesiyle karşı tarafa geçmesi; o arada önceleri Adnan Menderes'e yakın dururken daha sonraları yine siyasi sebeplerle -Menderes'in bir darbe ile iktidardan uzaklaştırılması sonucu- kendisine şiddetle muhalif olması, bu bölümde sözü edilen ayrıntılardır. Burada öne çıkan unsur, Yusuf Ziya'nın iktidara yakın bir tutum sergilemek için özel bir gayret göstermesidir.

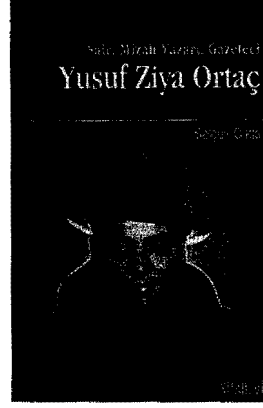
Kitabın üçüncü bölümünde, Yusuf Ziya'nın edebî hayatı boyunca kullandığı müstearların ayrıntısı üzerinde durulur. Şairin çok bilinen "Çimdik" müstearından başka müstearlar da kullandığı, hemen hepsinin kullanıldığı dönem ve yerler hakkında ayrıntı verilerek gösterilir.

"Yazdığı ve Çıkarttığı Dergilerle Gazeteler" ismini taşıyan dördüncü bölümde, elli beş yıllık yazı hayatı boyunca Yusuf Ziya'nın bir şekilde içinde bulunduğu dergi ve gazetelerden ayrı ayrı başlıklar hâlinde söz edilir. Yarım asrı geçen yazı hayatı boyunca çok çeşitli yayın organlarında görülen Yusuf Ziya'nın bu faaliyetini takip edebilmek başlı başına bir meseledir. Ayrıca yukarıda sözünü ettiğimiz müstear kullanma alışkanlığı da düşünüldüğünde, bu meselenin zorluğu daha iyi anlaşılır. Öyle ki şair, 1912 yılında *Fen* isimli bir okul gazetesinden başlayarak onlarca dergi ve gazetede kalem oynat-

* Mehmet Önal, *Yusuf Ziya Ortaç Hayatı ve Eserleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986.

mıştır. Bunların içinde *İçtihad*, *Türk Yurdu*, *Servoet-i Fünun*, *Şair*, *Büyük Mecmua*, *Türk Dünyası* gibilerini saymak gerekir. Ancak özellikle üzerinde durulan, meşhur *Akbaba* dergisidir. Zira bu dergi, Yusuf Ziya'nın başlangıçta Orhan Seyfi ile birlikte çıkardığı, daha sonraları çok meşhur olacak bir mizah dergisidir ve Türk kültür ve edebiyat hayatında kendine özgü bir yeri vardır. Yazar da bu dergiye ve onun yayın faaliyetine özel bir yer ayırmıştır. Derginin yayın politikası, iki döneme ayrılır: Bunlardan birincisi CHP taraftarı olduğu dönem, diğeri de tarafsız kalmaya özen gösterdiği başka bir dönemdir. Ancak yazarın da belirttiği gibi *Akbaba*, yarım yüzyıla yaklaşan yayın hayatında birçok yazar ve şaire sayılarında yer vermiş, Türk edebiyat hayatında bir dönem önemli bir işleve sahip olmuştur.

Kitabın beşinci bölümünde Yusuf Ziya'nın eserlerine yer verilmiştir. Bu bölümün de oldukça ayrıntılı olduğu görülür. Yusuf Ziya, çok yazmış ve hemen her türde eser vermiş bir edebiyat adamıdır. Onun şiir, manzum piyes, roman, hatıra, gezi, fıkra, deneme ve inceleme türünde birçok eseri vardır. Elli yılı aşkın bir zaman dilimi içinde bu kadar farklı türde ve yerlerde yazan bir ismin tüm eserlerinin doğru bir şekilde tespit edilmesini sağlamak önemlidir. Kitabın bu bölümünde, Yusuf Ziya'nın verdiği bütün eserler, türlerine göre kategorize edilmiş ve haklarında bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca Yusuf Ziya'nun zannedilen, ancak başka bazı isimlere ait olduğu anlaşılan eserler üzerinde de durulmuş ve bu konudaki yanlışlıklar giderilmiştir. Örneğin Selçuk Çıkla, bazı yerlerde Yusuf Ziya'ya aitmiş gibi gösterilen Di-

nimiz adlı kitabın aslında Yusuf Ziya Yörükân'a; *Dağların Havası* isimli manzum romanın da Nâzım Hikmet'e ait olduğunu belirtir.

Kitabın en hacimli bölümlerinden biri olan altıncı bölümde, Çıkla, Yusuf Ziya'nın yazarlık ve şairlik yönünü ayrıntılı denebilecek bir şekilde ele alır. Eserlerinden yola çıkılarak yapılan bu değerlendirme üzerinde durmak gerekir. Öncelikle Yusuf Ziya'nın şairliğinden söz eden Çıkla, onun etkilendiği bazı şairler arasında Ziya Gökalp, Rıza Tevfik, Yahya Kemal gibi isimlere yer verir. Yusuf Ziya'nın şiir dünyası iki farklı dönemde incelenir. Bunlardan birincisi, şairin sadece sanat kaygısıyla hareket ettiği ilk dönem; diğeri ise mizah, kadın ve aşk konularına yöneldiği ikinci dönemdir. Yusuf Ziya'nın şairliği, aruz ve hece ölçüsü hakkındaki görüşleri ve katıldığı bazı tartışmalar bağlamında da ayrıntılı bir şekilde değerlendirilir.

Altıncı bölümde Yusuf Ziya'nın şairliği yanında, yazarlığı üzerinde de durulur ve daha çok mizah yazarlığı hakkında bilgi verilir. Makale, eleştiri gibi daha ciddi türlerde yazarken dikkatli ve ciddi bir tavır olduğu ifade edilen Yusuf Ziya'nın, mi-

zah türündeki yazılarını ise söz konusu türün de vermiş olduğu bir rahatlıkla çalاکalem yazdığı söylenir.

Kitabın sonunda son derece ayrıntılı bir kaynakçaya yer verildiği görölmektedir. Burada önce bir "Yusuf Ziya Ortaç Kaynakçası" yer alır. Yusuf Ziya'nın bütün kitapları, şiir türünde olanlardan başlayarak sıralanır ve tam künyeleri verilir. Daha sonra ise kitapları dışında kalan yazılarının kronolojik olarak düzenlenmiş bir listesi -yine tam künyeleri ile birlikte- aktarılır. Bunun dışında Yusuf Ziya hakkında yazılanlar ile genel olarak faydalanılan eserlerin bir kaynakçası da okuyucunun ve özellikle bundan sonra inceleme yapacak olanların bilgisine sunulur. Bu kadar ayrıntılı ve geniş bir kaynakçanın verilmesi önemlidir. Yusuf Ziya gibi, hareketli bir yayın hayatına sahip olan ve hemen her türde eser vermiş bir edebiyatçının tüm eserlerini tespit edebilmek yukarıda da ifade edildiği gibi kolay değildir. Zorluk, özellikle kitap dışındaki

günlük gazete ve dergi yazıları için geçerlidir. Ancak daha sonraki çalışmalar için hayati önem taşıyan bu yazıların künyeleri, tanıtığımız kitabın zenginliğini büyük ölçüde artırmaktadır.

Kitabın en sonunda ise bir özel isimler diziniyle Yusuf Ziya ile ilgili bazı resim ve karikatürlere yer verilmiştir.

Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç, yazının başında sözünü ettiğimiz monografi dizisininin 2010 yılında yayımlanan önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Özellikle Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in kuruluş dönemlerinde yaşamış, eser vermiş isimlerin ayrıntılı biyografilerine bugün daha da çok ihtiyaç hissedilmektedir. Bugünün kültür meselelerini çözmek için daima tarihine bakmak, oradan yararlanmak zorunda olan Türk aydını için bu türdeki aydınlatıcı çalışmaların ayrı bir yeri ve değeri olmalıdır.

*Gürkan Yavaş**

Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Hastalık**

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında roman, tiyatro, gezi yazısı, deneme ve hikâyeleriyle önemli bir yere sahip olan Reşat Nuri Güntekin daha çok romancılığıyla tanınmış ve Cumhuriyet dönemi romanının oluşumunda öncülük yapmıştır. Romanlarında toplumun

farklı kesimlerinin sorunlarını ele alması onun günümüzde çok okunmasını sağlamıştır. Hayattayken eserleri ve edebî yönü üzerinde konuşulan Reşat Nuri Güntekin'in romanları üzerinde günümüzde de farklı çalışmalar yapılmaktadır. Yazarın romancılığı, romanlarındaki

* Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araş. Görevlisi.

** Bâki Asiltürk, Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Hastalık, İkaros Yayınları, İstanbul 2009, 367 s.